

Suomen ammatillisen koulutuksen kulttuuri- ja urheiluliitto, SAKU ry

AMMATILLISEN KOULUTUKSEN HYVINVOINTIPÄIVÄT

3-4.12.2013

Suomen Urheiluopisto

Ammattikoulun arki liikunnallistamisen haasteena

erikoissuunnittelija

Kati Kauravaara

Liikunnan ja kansanterveyden edistämissätiö

- LIKES-tutkimuskeskus

Kauravaara, Kati (2013). **Mitä sitten, jos ei liikuta? Etnografinen tutkimus nuorista miehistä.** Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja 276. LIKES-tutkimuskeskus. Jyväskylä.

- Tavoitteena ymmärtää vähäisen liikunnan ilmiötä nuorten miesten arjessa ja elämäntavassa.
- Tavoitteena ei ole arvottaa ja muuttaa tutkittavien elämäntapaa ja tottumuksia, vaan pyrkimyksenä on ymmärtää arkielämän valintoja heidän omista lähtökohdistaan käsin.

1. Minkälainen on 18–20-vuotiaiden nuorten miesten arki ja elämäntapa?
2. Minkälaisia sosiologisia selityksiä on löydettävissä nuorten miesten arkielämän valintojen takaa?
3. Minkälainen valinta vähäinen liikkuminen on nuorille miehille ja miksi nuorten miesten näkökulmasta se voi olla itsestäänselvyys?

Arjen ja elämäntavan näkökulmien avulla vähäisen liikunnan tulkintoihin

(1) Nuoren miehen arkielämän kuvaus

- Opiskelu
- Vapaa-aika

(2) Nuoren miehen valintojen sosiologiset selitykset

- Elämän suolat ja arkielämän valinnat
- Arkielämän valintojen rakenteelliset ehdot
 - Vanhemmat ja kaverit vaikuttajana
 - Lähikulttuurissa yhteisesti jaetut käsitykset
 - Ammattikoulu yhteiskuntaluokan uusintajana
 - Normien ristipaineessa

(3) Vähäinen liikunta nuoren miehen mielekkäänä valintana

- Vähäisen liikkumisen sosiologiset selitykset
- Kohtaamisen mahdollisuudet

Tutkimuksen pääinformantti:

18–20-vuotias kone- ja metallialaa ammattikoulun kolmannella vuosikurssilla opiskeleva työväenluokkainen nuori mies

Kohderyhmä:

- Erään pääkaupunkiseudulla sijaitsevan ammattikoulun kolmannen vuosikurssin opiskelijat (4 ryhmää, reilu 30 opiskelijaa)
- Yksi päätutkimusryhmä, jossa yhdeksän opiskelijaa
- Kuusi pääinformanttia

Etnografinen tutkimusote

- noin vuoden kestävä kenttätöjako
- havainnointia ammattikoulussa ja kouluun liittyvissä ympäristöissä sekä informanttien vapaa-ajan ympäristöissä
- haastattelut
- valokuvaus

Tutkimuspäiväkirja ja havainnot

- 17.8.2010–8.9.2011
 - havaintoja kentältä (kenttämuistiinpanot havaintopäiviltä)
 - sähköposti-, tekstiviesti- ja puhelinkeskusteluja tutkittavien kanssa
 - omaa tutkijan reflektointiani
 - kenttätyön etenemisen kuvauksia
- 66 varsinaista havaintopäivää, joista 62 koulussa ja työssäoppimispaikoissa ja 5 informanttien vapaa-ajan ympäristöissä

Haastattelut:

- 19 haastattelua, joista 14 pääinformanttien haastattelua ja 4 opettajien haastattelua

Valokuvaus

- omat valokuvat
- Informanttien ottamat valokuvat kertakäyttökameralla

”No me ollaan niin helvetin laiskoi ihmisiä, ettei me enää jakseta kävellä tuolla ulkona, niinku tyyliin et, ei me sillee, et jos me mennään jonnekin ulos niin me mennään autolla ja ajellaan jossain. – –

Se on mun mielestä aika huvittavaa, kun joku kysyy, et mennäänkö ulos ja sit me mennään autoon.”

(Janne)

Nuoren miehen valintojen sosiologiset selitykset

- Toimijuuden näkökulma: elämän suolat
 - Yksilöiden erilaiset arvot, intressit, mieltymykset, subjektiiviset suhtautumistavat ja merkitykset
- Rakenteellinen näkökulma
 - Yksilöiden erilaiset kulttuuriset resurssit, kompetenssit ja pääomat tavoitella elämässään erilaisia päämääriä
 - Kulttuuriset, sosiaaliset ja yhteiskunnalliset rakenteet luovat kehykset, joiden sisällä on mahdollista tai pakko toimia

Nuoren miehen elämän suolat ja liikkumisen funktiot

Nuoren miehen elämän suolat

- (1) Hetkessä eläminen
- (2) Kiireettömyys
- (3) Vapaa-ajan runsaus
- (4) Mahdollisimman vähällä pääseminen
- (5) Kaverit

Liikkumisen funktioita, merkityksiä ja merkityskokonaisuuksia*)

- (1) Hyvä olo ja mieli
- (2) Ilo ja virkistyminen
- (3) Hyvä kunto ja fyysisuus
- (4) Terveys ja hyvinvointi
- (5) Elämykset ja extreme
- (6) Yhdessäolo ja sosiaalisuus

*) Koski & Tähtinen 2005; Lehmuskallio 2007; Zacheus 2009; Zacheus ym. 2003a; Zacheus ym. 2003b

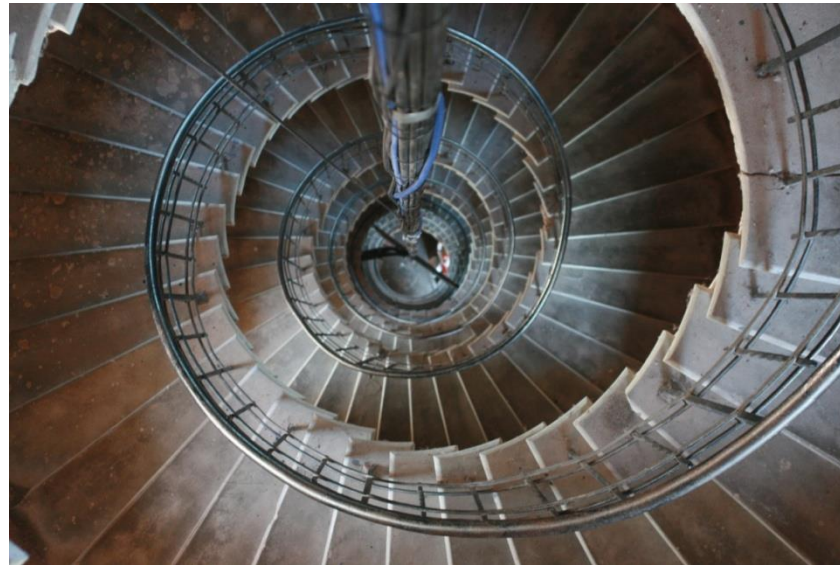
Miksi ammattikoululaismies ei

Viljele luomuruokaa?

Akvarellimaalaa?

Bongaa lintuja?

Laula
kuorossa?

Lue kirjoja?

Tee vapaaehtoistyötä?

Shoppaile kirpputoreilla?

Lähikulttuurissa yhteisesti jaetut käsitykset

Lähikulttuurin normit

- (1) Tykätä tytöistä
- (2) Juoda alkoholia, mieluiten humalahakuisesti ja viikonloppuisin
- (3) Polttaa tupakkaa
- (4) Sisäistää moniaikainen aikakäsitys

(Vähäinen liikkuminen)

Suhtautumistavat ja asenteet

- (5) Välittömyys
- (6) Välinpitämättömyys

Normista poikkeamisen edellytykset:

- Hyvä itsetunto
- Naljailun ja halveksunnan sietokyky
- Mahdollinen "muu" arvo ryhmälle
- Riskinä joutua ryhmän ulkopuolelle

Nuoren miehen lähikulttuuri ilmentää työväenluokkaista kulttuuria

Monet väestötason kyselytutkimukset osoittavat, että **liikkuminen on eriytynyt sosiaalisesti** siten, että pienituloiset, työntekijäasemassa olevat ja vähän koulutusta saaneet liikkuvat vähiten.

Ammatillisten erojen kautta määrittyvä yhteiskuntaluokka on yksi tärkeä yhteiskunnallinen jakoperuste. Ammatilla on yhteyttä työstä maksettavaan palkkaan ja siten aineellisiin resurssieroihin ja elinoloihin.

Aineistoni nuori mies on **työväenluokkainen nuori mies**.

Ryhmillä ja luokilla on käytössään eri määrä resursseja, voimavaroja ja mahdollisuuksia toteuttaa pyrkimyksiään yhteiskunnan jäsenenä.

Kolme tarkastelukulmaa yhteiskunnallisiin asemiin kuulumiseen ja vähäiseen liikkumiseen

(1) Taloudelliset ehdot

Sosiaalisiin asemiin liittyy aineellisia oloja, esimerkiksi taloudellisia reunaehtoja, jotka määrittävät sitä, mitä on mahdollista valita ja mitä ei.

(2) Kulttuurinen maku

Sosiaalisiin asemiin liittyy erilaisia kulttuurisia yhteisesti jaettuja makutottumuksia. Makutottumukset ilmentävät sitä, mistä on hyväksyttävää pitää ja mistä ei.

(3) Yhteiskuntaluokkasidonnaisten instituutioiden kulttuuri ja käytännöt

Sosiaaliset asemat ovat yhteydessä erilaisten yhteiskuntaluokkasidonnaisten instituutioiden, kuten ammattikoulun ja työssäoppimispaikkojen kulttuuriin ja käytäntöihin.

”Toisessa kerroksessa törmäsin ensimmäisenä Atteen ja Joonakseen. He olivat menossa mittailemaan jonkun laatikon mittoja. Aten puhelin soi. Janne soitti ja pyysi Attea painamaan hissien nappulaa. Opiskelijoilla ei ole mahdollisuutta käyttää hissiä, koska se toimii vain avaimella. Mutta hissiin pääsee kyllä sisälle ja silloin jos joku painaa toisessa kerroksessa nappulaa, hissi liikkuu.”

*(Tutkimuspäiväkirja
H38TI11.1.2011)*

- Nuorella miehellä ei liene hallussaan **sellaista** kulttuurista **pääomaa** (tietoja, taitoja, valmiuksia, suhtautumistapoja, arvoja), **joka muuttuisi omaa kehoa liikuttavaksi elämäntavalliseksi valinnaksi.**

- Pääomat saadaan osittain lapsuudenperheeltä kasvatuksena ja perintönä ja osittain koulussa. Osittain ne hankitaan myös "kamppailussa" muiden yhteiskunnan kentillä toimivien kanssa. (Bourdieu 1984; myös Roos 1985, 12)
- Vähäinen liikunta on nuoren miehen itsensä kannalta **hyvän ja mielekkään elämän toteuttamista**, mitä lapsuudenkodissa ja koulussa sisäistetyt makumieltymykset, asenteet sekä ajatus- ja suhtautumistavat ohjaavat ja tukevat.

Liikkuminen ei ole aineistoni nuoren miehen kulttuurisen maun mukaista

- Omassa lähiyhteisössä on turvallista ja helppoa olla harrastamatta liikuntaa. Vähäinen liikkuminen on legitiimi valinta, lähiyhteisön normi.
- Sosiaalista pääomaa halutaan kerätä (=ajan viettäminen kavereiden kanssa), koska se **omassa lähiyhteisössä arvostettua**. Koska liikkumista ei pidetä lähiyhteisössä merkityksellisenä, olisi siihen käytetty aika pois sosiaalisen pääoman hankkimisesta ja ylläpitämisestä.
- Mikäli liikkuminen vastaisikin nuoren miehen elämän suoloja ja tarjoaisi esimerkiksi muita nuorta miestä kiinnostavia mahdollisuuksia, mutta ei takaisi muiden arvostusta, nuori mies tuskin valitsisi sitä. Hän haluaa kaveripiirin hyväksynnän.

Vähäinen liikkuminen näyttäytyy nuoren miehen omista lähtökohdista käsin tarkasteltuna mielekkäältä ja omaa hyvää elämää tukevalta valinnalta ja valituksi tulleelta itsestään selvyydeltä.

Tätä valintaa yhteiskunta tukee toisaalta esimerkiksi teknistymisen ja autoistumisen myötä ja toisaalta pitämällä yllä yhteiskunnallista eriarvoisuutta.

- Borodulin, Katja; Mäkinen, Tomi & Prättälä, Ritva** (2010). Vapaa-ajan liikuntaa ennustavat ylioppilaslakki, valkokaulus ja paksu lompakko. *Liikunta ja tiede* 4/2010 47, 4–10.
- Bourdieu, Pierre** (1984). *Distinction. A Social critique of the judgement of taste*. Harvard University Press. Cambridge, Massachusetts.
- Brunila, Kristiina; Hakala, Katariina; Lahelma, Eero & Teittinen, Antti** (2013). *Ammatillinen koulutus ja yhteiskunnalliset eronteot*. Gaudeamus. Helsinki.
- Kahma, Nina** (2011). *Yhteiskuntaluokka ja maku*. Helsingin yliopisto. Sosiaalitieteiden laitos.
- Koski, Pasi & Tähtinen, Juhani** (2005). Liikunnan merkitykset nuoruudessa. *Nuorisotutkimus* 23 (1), 3–21.
- Käyhkö, Mari** (2006). *Siivoojaksi oppimassa. Etnografinen tutkimus työläistyöistä puhdistuspalvelualan koulutuksessa*. Joensuu University Press. Joensuu.
- Lehmuskallio, Mari** (2007). *Liikuntakulutus kaupunkilaislasten ja -nuorten liikuntasuhteessa*. Sarja C osa 263 Scripta Lingua Fennica Edita. Turun yliopisto. Turku.
- Mäkinen, Tomi** (2010). *Trends and Explanations for Socioeconomic Differences in Physical Activity*. *Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen tutkimus* 41, Helsinki. Väitöskirja.
- Mäkinen, Tomi** (2011). *Liikunnan sosioekonomisia eroja selittävät tekijät aikuisilla*. Teoksessa Pauliina Husu; Olavi Paronen; Jaana Suni & Tommi Vasankari *Suomalaisten fyysinen aktiivisuus ja kunto 2010*. *Terveyttä edistävän liikunnan nykytila ja muutokset*. Opetus- ja kulttuuriministeriö, Helsinki. Julkaisuja 2011:15, 53–59.
- Määttä, Mirja & Tolonen, Tarja** (toim.) (2011). *Annettu, otettu, itse tehty. Nuorten vapaa-aika tänään*. Julkaisuja 112. Nuorisotutkimusverkosto / Nuorisotutkimusseura. Helsinki.
- Roos, Jeja-Pekka** (1985). *Pelin säännöt: intellektuellit, luokat ja kieli*. Teoksessa Pierre Bourdieu *Sosiologian kysymyksiä*. Osuuskunta Vastapaino, Tampere. Suomennos J. P. Roos. Alkuperäinen teos *Question de sociologie*.
- Willis, Paul** (1984). *Koulun penkiltä palkkatyöhön. Miten työväenluokan nuoret saavat työväenluokan työt*. Suom. Airi Mäki-Kulmala. Vastapaino. Tampere.
- Zacheus, Tuomas** (2009). Liikunnan merkitykset vuosina 1923–1988 syntyneiden suomalaisten nuoruudessa. *Liikunta & Tiede* 46 (6), 34–40.
- Zacheus, Tuomas; Tähtinen, Juhani; Koski, Pasi; Rinne, Risto & Heinonen, Olli J.** (2003a). Miten elämänkaari jäsentää liikuntakäyttäytymistä. *Liikunta & Tiede* 40 (5–6), 33–38.
- Zacheus, Tuomas; Tähtinen, Juhani; Rinne, Risto; Koski, Pasi & Heinonen, Olli J.** (2003b). *Kaupunkilaisten liikunta ikäpolvittain. Turkulaisten liikuntatottumukset 2000-luvun alussa*. Kasvatustieteellisen tiedekunnan julkaisuja A:201. Turun yliopisto. Turku .

Kiitos!

Kati Kauravaara
Kati.kauravaara@likes.fi